

ПЕДАГОГІКА

УДК 330.313:336.051

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/23.166377>

Наталія НАГОРНА,

orcid.org/0000-0003-4286-1493

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

(Одеса, Україна) natasha130@ukr.net

Павло ГУЩА,

orcid.org/0000-0001-5751-7615

студент магістратури I курсу

спеціальності «Освітні, педагогічні науки»

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

(Одеса, Україна) pavlohushcha@gmail.com

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ

У статті проаналізовано численні проекти з розвитку наукової етики та академічної доброчесності, окреслено актуальність і сучасність постановки проблеми щодо академічної доброчесності, обґрунтовано сутність поняття «академічна доброчесність», визначено зарубіжні та українські підходи щодо визначення академічної чесності, виокремлено основні принципи академічної доброчесності та види академічної нечесності. Доведено, що доброчесність – це процес самопізнання, який підпорядковано самоконтролю під час науково-педагогічної творчості та який є необхідним для створення єдиного академічного середовища, яке б дотримувалося стандартів академічної доброчесності та було б відкритим для кожної людини.

Ключові слова: *академічна доброчесність, наукова етика, принципи академічної доброчесності, види академічної нечесності.*

Nataliia NAHORNA,

orcid.org/0000-0003-4286-1493

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Pedagogy

of Odessa I. I. Mechnikov National University

(Odessa, Ukraine) natasha130@ukr.net

Pavlo HUSHCHA,

orcid.org/0000-0001-5751-7615

Master Student of the 1st year of “Educational and Pedagogical Sciences”

of Odessa I. I. Mechnikov National University

(Odessa, Ukraine) pavlohushcha@gmail.com

ACADEMIC INTEGRITY AS DEVELOPMENTAL FOUNDATION OF CONTEMPORARY SCIENCE

The given paper draws attention to the concept of academic integrity, its actuality and significance. Thus, the paper begins by introduction and defining the term “academic integrity”, based on comparative research not only of Ukrainian and foreign approaches, but also on the results of numerous projects developing academic integrity skills. Moreover main principles of academic integrity and types of academic misconduct are emphasized. It is hypothesized, that basic human values are claimed to be the key to impossibility of academic misconduct.

Special references are made to the new editions of the Education Act, the Higher Education Act, the Copyright Act, the Recommendations “On Avoiding and Revealing Plagiarism in Scientific Works (Synopses, Theses, Monographs, Scientific Reports, Papers ect.)” of Ukraine, which determine “academic integrity”, “academic misconduct”, “types of academic misconduct”. Therefore this removes prevention of academic related crimes to the state level. As the results indicate, the given approach is unique, when norms of academic values are taken into laws, statutes, codes, rules, regulations and requirements.

This paper proves the importance of transparency and autonomy of academic environment. The reference should be made to those scientists, who consider academic integrity as a prime mover in clash with bureaucratization and commercialization at higher educational establishments. The paper illustrates academic integrity as a complex concept describing specific agreement between academic communities and its members. The discussion provides key insights into that academic integrity has urgent principles of integrity, transparency, responsibility, cooperating and following ethic values. Furthermore it was proven, that "integrity" means not to accept, to prevent and to reveal falsification of results, plagiarism, immoral attitude towards colleagues and researched objects. Consequently scientific work is meaningless without credibility of its results. Dishonesty and tolerance to plagiarism and falsification in academic community provokes mistrust not only to scientific results, but to the whole community.

Finally, the paper proves that academic integrity is a process of self-cognition obeying self-control during educational research activity and is demandable for creating an academic environment, which would follow standards of academic integrity.

Key words: *academic integrity, principles of academic integrity, academic ethics, types of academic misconduct.*

Постановка проблеми. В останні роки в галузі освіти та науки було реалізовано численні проекти з розвитку наукової етики. Їхньою спільною рисою є, передусім, створення єдиного академічного середовища, яке б дотримувалося стандартів академічної доброчесності та було б відкритим для кожної людини. Говорячи про поняття «академічної чесності» в Україні, варто зазначити актуальність і сучасність постановки проблеми. Про це свідчать численні публікації та монографії, присвячені визначенню академічної чесності, видів її порушень і шляхів їх подолання.

Однак найважливішим, на наш погляд, у формуванні концептів академічної етики стали нові редакції законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про авторське і суміжне права», «Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)». У цих нормативно-правових документах детально визначаються поняття «академічна доброчесність», «види академічних правопорушень» та інше, що виводить боротьбу зі злочинами у науковому середовищі на державний рівень. Варто зауважити, що цей підхід є унікальним, коли норми академічної етики прописуються в законодавстві країни.

Аналіз досліджень. Приступаючи до аналізу поняття «академічної доброчесності», варто зауважити, що перші розробки з цього питання належать американським ученим, а розквіт досліджень з академічної чесності/нечесності припадає на 80–90-ті рр. ХХ ст. Уперше поняття «академічна доброчесність» було введено професором Ратгерського університету Д. Л. Мак'кейбом у 1970-х рр. під назвою *academic integrity*, яка і далі використовується в англомовних джерелах. Д. Л. Мак'кейба по праву можна назвати «батьком академічної чесності» через його численні праці з теорії та практики питання наукової етики. Одними з найважливіших були дослідження тех-

нік академічної негідності, до яких вдаються американські, канадські та австралійські студенти (McCabe et al, 1993; 2001).

Під впливом напрацювань Д. Л. Мак'кейба почався рух за розвиток академічної доброчесності в університетах США. У цьому контексті важливою була поява International Center for Academic Integrity (укр. Інтернаціональний центр академічної доброчесності; далі – ICAI) зі штаб-квартирою в університеті Клемсона в 1992 р., засновником якого став саме Д. Л. Мак'кейб. Станом на сьогодні членами цього товариства є більше ніж 240 університетів зі всього світу (International Center). Важливими напрацюваннями центру є розширення поняття «академічної доброчесності» та створення універсального кодексу наукової етики.

В українській науці та законодавстві є норма закону, якою регулюється поняття «академічна доброчесність», воно має бути ідентичним у всіх джерелах і не потребувати додаткової редакції. Наприклад, у «Словнику педагогічних термінів» текст статті про «академічну доброчесність» повністю тотожний визначенню в Законі України «Про освіту» (Проф. мовлення, 2018: 4). Утім, є деякі аспекти, не зазначені законами, що спонукає науковців аналізувати та розширювати поняття «академічної доброчесності».

У цьому контексті цікавою є гіпотеза О. Гомілко, що тільки з чесності і сміливості самого науковця народжується академічна доброчесність. Тобто автор наголошує, перш за все, на людському факторі, що формує наукову етику. На її думку, академічна доброчесність – це «процес самопізнання, котрий підпорядковано самоконтролю у справі продукування якісних знань» (Гомілко, 2018: 273).

Іншим важливим фактором у зазначеній проблемі виступають автономія та відкритість академічного простору. Про це говорять укладачі монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» Т. Фініков й А. Артюхова,

вважаючи академічну доброчесність рушійною силою в боротьбі з бюрократизацією та комерціалізацією ЗВО (Фініков та ін., 2016: 6). Ми вважаємо доцільним їхній підхід до академічної доброчесності як поняття комплексного, «яке описує своєрідний суспільний договір між академічною громадою та її членами – студентами, викладачами та менеджментом» (Фініков та ін., 2016: 219). Співзвучними є думка Є. Ігорченко, представлена в науковій монографії «Українська фундаментальна наука і європейські цінності» 2016 р., щодо комплексності поняття чесності в науці. Задля її досягнення треба керуватися принципами цілісної чесноти, прозорості, дотримання етичних норм, особистої відповідальності, співпраці (Габович та ін., 2016: 185–186).

Мета статті полягає у визначенні сутності поняття «академічна доброчесність», виявленні її принципів і видів академічної нечесності.

Виклад основного матеріалу. У тексті Закону України «Про освіту» в ст. 42 V розд. надається таке визначення академічної доброчесності: «... сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (Про освіту, 2019). Далі законом передбачається, яким чином працівники і здобувачі освіти мають дотримуватися етичних норм у науці. Зокрема, для них загальними є правила посилення на джерела інформації, надання достовірних відомостей і дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права. Однак педагогічні, науково-педагогічні й науково-технічні працівники сфери освіти повинні контролювати здобувачів щодо дотримання ними засад академічної чесності та об'єктивно оцінювати результати їхнього навчання. З іншого боку, здобувачі освіти мають самостійно виконувати всі види навчальних і контрольних завдань (Про освіту, 2019).

У другому виданні «Фундаментальних цінностей академічної доброчесності» вказано, що академічна доброчесність є поєднанням п'яти фундаментальних цінностей: «чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Ми віримо, що ці п'ять цінностей, додаючи сміливість дотримуватися їх у будь-якій ситуації, є основою академії. Без них усе, що ми робимо як учителі, учні, дослідники, науковці, втрачає свою цінність і стає підозрілим» (The Fundamental, 2014). Зупинимося більш детально на кожному з цих компонентів та опишемо, як вони розумі-

ються в кодексі ICAI. Отже, на думку представників центру, «... чесність – це незамінна основа викладання, навчання, досліджень, послуг і є необхідною передумовою для повної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Дуже важливо, щоб академічна політика та практика спільноти чітко зазначали, що фальсифікація даних, брехня, шахрайство, крадіжка та інші прояви нечесної поведінки є неприйнятними» (The Fundamental, 2014). У свою чергу «довіра» в академічному середовищі є «... необхідною основою академічної роботи <...>, довіра дає нам можливість співпрацювати, обмінюватися інформацією і вільно поширювати нові ідеї, не боячись, що наша робота буде вкрадена, а наша кар'єра або репутація постраждають» (The Fundamental, 2014). Справедливість складається з передбачуваності, прозорості, чітких і обґрунтованих очікувань, послідовного й доцільного реагування на порушення академічної доброчесності, а справедливе оцінювання є основоположником довіри між викладачами і студентами (The Fundamental, 2014). Що стосується поваги в академічному середовищі, то вона передбачає поважне ставлення до всіх суджень, знань і методів дослідження (The Fundamental, 2014). Бути відповідальним членом академічної спільноти означає підтримувати інших, якщо вони не були спроможні дотримуватися засад академічної чесності. Висування високих вимог доброчесності як до себе, так і до інших є своєрідним викликом і вимагає сміливості» (The Fundamental, 2014).

Іншою спільнотою, яка розвиває та впроваджує правила академічної доброчесності, є Європейський Союз. Прочитуюмо комісара Карлоса Моедаса: «Економіка здорового знання залежить від кількості, якості та доступності даних. У XXI ст. ми можемо бути впевнені, що це означає кількість даних у міжнародному масштабі, між міжнародними дослідницькими установами. Ми можемо бути впевнені, що якість даних буде перевірятися вченими з усього світу завдяки глобальним комунікаціям, і ми можемо бути впевнені, що доступність даних ставатиме все більш універсальною, все більш відкритою і вимагає нових бізнес-моделей. Тому будь-яка європейська економіка знань майбутнього повинна бути швидко пристосована і відкрита для світу» (Open innovation, 2016: 42). Однак існування такої спільноти не є можливим без дотримання правил наукової етики. На цьому, власне, наголошує польський дослідник М. Чайковська, зазначаючи таке: «... доброчесність <...> є гарантією того, що обидві сторони будуть грати справедливо, а відкритість є відправною точкою

для діалогу між співробітниками та керівництвом, між колегами та між організацією та її оточенням» (Czajkowska, 2017: 54).

Розуміння академічної доброчесності не є можливим без визначення того, чим є академічна нечесність. В англійських джерелах відповідником є поняття *academic misconduct*, яке, як вважають М. Фріман, Г. Клакеберн і Л. Трелівен, є «... не тільки формою шахрайства, але й суперечністю основоположним академічним цінностям» (Freeman et al., 2007: 153).

Однією з особливостей підходу в американських та європейських ЗВО є не тільки використання «кодексів честі», але й написання спеціальних підручників для студентів щодо академічної доброчесності та видів її порушень. Звернемося до підручника в Массачусетському технологічному інституті (м. Кембридж, США) авторства П. Бренеке під назвою «Академічна доброчесність в Массачусетському технологічному інституті». Згідно з ним, до видів академічних правопорушень належать такі: «обман/шахрайство з використанням матеріалів, заборонених під час іспитів, зокрема збереженої інформації на електронних пристроях; списування у здобувача освіти під час іспитів; здача однієї і тієї самої роботи під виглядом різних; *plagiat* – копіювання ідей або використання цитат із опублікованих джерел без лапок і посилань; здача списаної роботи під виглядом власної; купівля наукової роботи; *неузгоджене співробітництво* без дозволу прикріпленого інструктора (Brennecke, 2010: 31).

Якими є причини поширення академічних правопорушень? М. Чайковська вважає, що провідними явищами в сучасній науковій спільноті, що негативно впливають на академічну доброчесність

є «... комерціалізація академічної науки, ринкова трансформація університетів, ерозія етосу класичної науки, усунення гуманітарних наук із сфери досліджень або популяризація явища плагіату» (Czajkowska, 2017: 50). У конфронтацію з нею вступає С. Герцен, наголошуючи, що механізм комерціалізації в наукових установах сприяє запобіганню та усуненню академічного шахрайства. У такій системі компанії різного рівня роблять внески на рахунок університету і потім отримують першими результати досліджень, що можуть бути використані в їхній діяльності. У такому разі дослідники зацікавлені в достовірності результатів досліджень і відповідально ставляться до поставлених завдань (Герцен, 2013: 3).

Висновки. Зважаючи на вищесказане, можна узагальнити, що на академічну доброчесність впливають конкретні люди – працівники і здобувачі освіти. Без розвинених моральних рис (чесності, сміливості, відповідальності) стає неможливим саме поняття «доброчесність», не тільки академічної, але й загальнолюдської. Це передбачає, що у ЗВО ці риси повинні формуватися й розвиватися як потрібні для подальшої трудової діяльності. З іншого боку, поняття «академічної доброчесності» є комплексним, тому цілком логічно, що дотримання її норм відбувається на декількох рівнях.

Отже, ми дійшли висновку, що термін «академічна доброчесність» в українській науці це – сукупне поняття, що об'єднує етичні норми і правові засади в науці, яких повинні дотримуватися педагогічні, науково-педагогічні й науково-технічні працівники, здобувачі освіти та ЗВО на всіх рівнях системи освіти з метою забезпечення якості науки й освіти та довіри до них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / За ред. Т. Фінікова, А. Артюхової. К.: «Таксон», 2016. 234 с.
2. Герцен С. Меры предотвращения академического мошенничества (из опыта зарубежных вузов). *Наукоедение*. 2013. № 4. С. 1–11. URL: <https://naukovedenie.ru/PDF/28pvn413.pdf>. (дата звернення: 13.02.2019).
3. Гомілко О. Свобода та прогрес у постсоціалістичних викликах: рефлексія BASES. *Філософія освіти*. 2018. Т. 22. № 1. С. 270–282.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 13.02.2019).
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 13.02.2019).
6. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 13.02.2019).
7. Професійне мовлення вчителя: короткий словник термінів / За ред. Л. Ходанич, Т. Палько. Ужгород: Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2018. 84 с.
8. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18>. (дата звернення: 13.02.2019).
9. Українська фундаментальна наука і європейські цінності / За ред. О. Габовича, В. Кузнєцова, Н. Семенової. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 284 с.
10. Brennecke P. Academic Integrity at the Massachusetts Institute of Technology. A Handbook for Students. 2010. 35 p. URL: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf> (access date: 13.02.2019).

11. Czajkowska M. Uczciwość i otwartość jako wartości współczesnego nauczyciela akademickiego. *Annales. Etyka w życiu gospodarczym*. 2017. Vol. 20. № 1. S. 49–62.
12. Freeman M, Clarkeburn H., Treleaven L. A collaborative approach to improving academic honesty. *Transforming a University: The Scholarship of Teaching and Learning in Practice, Chapter: 14.* / Ed. by A. Brew, J. Sachs. 2007. P. 153–161.
13. International Center for Academic Integrity. Our member institutions. URL: <https://academicintegrity.org/about/our-member-institutions-2> (access date: 13.02.2019).
14. McCabe D. L., Trevino L. K. Academic Dishonesty. *The Journal of Higher Education*. 1993. Vol. 64. Nr 5. P. 522–538.
15. McCabe D. L., Trevino L. K., Butterfield K. D. Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research. *Ethics & Behavior*. 2001. Vol. 11. Nr 3. P. 219–232.
16. Open innovation, open science, open to the world. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. 102 p.
17. The Fundametal Values of Academic Integrity / Ed. by T. Fishman. Clemson: Clemson University Press, 2014. 34 p.

REFERENCES

1. Akademichna chestnist yak osnova staloho rozvytku universytetu [Academic Integrity as Foundation of University's Sustainable Development] / Ed. by T. Finikov, A. Artiukhova. Kyiv: Takson, 2016. 234 p. [in Ukrainian].
2. Gertsen S. Mery predotvrashcheniya akademicheskogo moshennichestva (iz opyta zarubezhnykh vuzov) [Measures of Prevention of the Academic Fraud (from Experience of Foreign Higher Education Institutions)]. *Science Studies*. 2013. Nr 4. pp. 1–11. URL: <https://naukovedenie.ru/PDF/28pvn413.pdf> (access date: 13.02.2019) [in Russian].
3. Homilko O. Svoboda ta prohres u postsotsialistychnykh vyklykakh: refleksii BASES [Freedom and Progress in Post-socialist Challenges: Basees' reflection]. *Philosophy of Education*. 2018. Vol. 22. Nr 1. P. 270–282. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" [The Copyright Act of Ukraine]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (access date: 13.02.2019) [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [The Higher Education Act of Ukraine]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (access date: 13.02.2019) [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [The Education Act of Ukraine]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 13.02.2019) [in Ukrainian].
7. Profesiine movlennia vchytelia: korotkyi slovnyk pedahohichnykh terminiv [Professional Speech of Teacher: a Short Vocabulary of Pedagogical Terms] / Ed. by L. Khodanych, T. Palko. Uzhhorod: Zakarpatskyi Instytut Pisladyplomnoi Pedahohichnoi Osvity, 2018. 84 p. [in Ukrainian].
8. Rekomendatsii shchodo zapobihannia akademichnoho plagiatu ta yoho vyjavlennia v naukovykh robotakh (avtoreferatakh, dysertatsiakh, monohrafiakh, naukovykh dopovidiakh, stattiakh, toshcho) [The Recommendations "On Avoiding and Revealing Plagiarism in Scientific Works (Synopses, Theses, Monographs, Scientific Reports, Papers ect.)"]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18> (дата звернення: 13.02.2019) [in Ukrainian].
9. Ukrainska fundamentalna nauka i yevropeiski tsinnosti [Ukrainian Fundamental Science in European Kontext] / Ed. By O. Habovych, V. Kuznietsov, N. Semenova. Kyiv: Editing House "Kyiv-Mohyla Academy", 2016. 284 p. [in Ukrainian].
10. Brennecke P. Academic Integrity at the Massachusetts Institute of Technology. A Handbook for Students. 2010. 35 p. URL: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>. (access date: 13.02.2019).
11. Czajkowska M. Uczciwość i otwartość jako wartości współczesnego nauczyciela akademickiego. *Annales. Etyka w życiu gospodarczym*. 2017. Vol. 20. № 1. S. 49–62.
12. Freeman M, Clarkeburn H., Treleaven L. A collaborative approach to improving academic honesty. *Transforming a University: The Scholarship of Teaching and Learning in Practice, Chapter: 14.* ed. by A. Brew, J. Sachs. pp. 153–161.
13. International Center for Academic Integrity. Our member institutions. URL: <https://academicintegrity.org/about/our-member-institutions-2> (access date: 13.02.2019).
14. McCabe D. L., Trevino L. K. Academic Dishonesty. *The Journal of Higher Education*. 1993. Vol. 64. Nr 5. P. 522–538.
15. McCabe D. L., Trevino L. K., Butterfield K. D. Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research. *Ethics & Behavior*. 2001. Vol.11. Nr 3. P. 219–232.
16. Open innovation, open science, open to the world. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. 102 p.
17. The Fundametal Values of Academic Integrity / Ed. by T. Fishman. Clemson: Clemson University Press, 2014. 34 p.